

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
103 33 Stockholm

Ju2022/02173

Sveriges Radio AB:s remissyttrande över betänkandet *En oavvislig ersättningsrätt?* (SOU 2022:23)

Stockholm den 15 november 2022

Cilla Benkö
verkställande direktör

105 10 Stockholm
Besök: Oxenstiernsgatan 20
Tel: 08-784 50 00
Fax: 08-784 15 00

Org.nr: 556419-3232
Styrelsens säte: Stockholm

Sveriges Radio AB (Sveriges Radio) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *En oavvislig ersättningsrätt?*.

Sveriges Radios övergripande inställning till utredningens förslag

Sveriges Radio tillstyrker utredningens bedömning (i) att det inte finns tillräckliga skäl att införa en s.k. oavvislig ersättningsrätt och (ii) att det inte finns tillräckliga skäl att komplettera den föreslagna rätten till ytterligare ersättning så att rättighetshavare kan kräva den ytterligare ersättningen av någon annan än sin avtalspart.

I det följande framgår Sveriges Radios närmare synpunkter på utredningen.

En oavvislig ersättningsrätt

Sveriges Radio sände under förra året 140 000 timmar radio och betalade ut ca 470 miljoner kronor till utomstående medverkande, upphovspersoner och närstående rättighetshavare.¹ Företaget har produktion på över 50 orter i Sverige och ca 1 500 externa medverkande bidrar till programverksamheten, däribland skådespelare, regissörer, författare, dramatiker, musiker, m. fl. Av företagets drygt 2 000 anställda arbetar de flesta inom programproduktion och bidrar med upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer. En stor del av Sveriges Radios utbud utgörs av musik, såväl i form av kommersiella inspelningar som direktsända och inspelade konserter från olika delar av landet och Europa. Sveriges Radio bidrar alltså i stor utsträckning till den upphovsrättsliga marknaden i Sverige, både som nyttjare och producent.

Sveriges Radio står bakom principen om skälig ersättning till upphovspersoner och utövande konstnärer, vilket givetvis inkluderar ersättning för utnyttjanden som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (på begäran). Som konstaterats ovan betalar Sveriges Radio knappt en halv miljard årligen till utomstående medverkande, upphovspersoner och närstående rättighetshavare, vilket inkluderar ersättningar för tillgängliggöranden på begäran. Den absoluta majoriteten av denna ersättning har sin grund i olika typer av kollektivt förhandlade avtal, eller avtal baserade på kollektivt förhandlade avtal. I dessa situationer företräds upphovspersoner och utövande konstnärer av starka organisationer som inte

¹ Sveriges Radios public service-redovisning för 2021, s. 6 och 61.

sällan har en sorts monopolställning på marknaden genom sitt innehav av en specifik sorts rättigheter. Sveriges Radio delar därför inte bilden av att upphovspersoner och utövande konstnärer generellt skulle vara i en svagare förhandlingsposition. Tvärtom anser Sveriges Radio att den gedigna och bitvis unika svenska traditionen av att stifta kollektiva avtal innebär att den svenska upphovsrättsliga marknaden fungerar väl. Den bilden stärks av de påtagliga ersättningssummor som Sveriges Radio varje år betalar till upphovspersoner och utövande konstnärer.

Sveriges Radios uppfattning är således att skälig ersättning betalas för de rättigheter som initialt tillkommer upphovspersoner och utövande konstnärer på den upphovsrättsliga marknad där Sveriges Radio verkar, även för sådant nyttjande som sker på begäran. Som nämns i utredningen finns även en rad skyddsregler för att säkerställa att skälig ersättning utbetalas.

De skyddsregler som redogörs för i avsnitt 7.2 i utredningen bidrar således till att stärka upphovspersoners och utövande konstnärers roll när de överlåter sina rättigheter. Sveriges Radio vill i denna del särskilt lyfta de bestämmelser som föreslagits för att genomföra ersättningskapitlet i DSM-direktivet.² Sveriges Radio har i sina remissvar avseende genomförandet av DSM-direktivet pekat på att de föreslagna bestämmelserna riskerar att leda till ökade administrativa kostnader och osäkra avtalsförhållanden, vilket i förlängningen kan påverka producenters möjligheter att i oförminskad omfattning leverera kulturupplevelser till publiken. Detta skulle i sin tur negativt påverka inte bara publiken, utan hela branschen och inte minst upphovspersoner samt utövande konstnärer. En oavvislig ersättningsrätt skulle påtagligt ytterligare öka dessa risker.

Bestämmelserna om rätt till skälig ersättning respektive ytterligare ersättning som föreslås i genomförandet av DSM-direktivet är – i kombination med övriga föreslagna bestämmelser och sedan tidigare befintliga skyddsregler – klart tillräckliga för att tillvara upphovspersoners och utövande konstnärer rättigheter. Till skillnad från en oavvislig ersättningsrätt omfattar nämnda föreslagna bestämmelser avtal där upphovspersonen eller den överlåtande konstnären själv överlåter sina rättigheter. De möjliggör således att en avtalspart som undviker att betala skälig ersättning blir skyldig att göra det. Som konstateras i utredningen kan en oavvislig ersättningsrätt istället leda till den orimliga situationen att en förvärvare som betalat skälig ersättning för en rättighet tvingas kompensera den ursprungliga rättighetshavaren för att den ersättning som någon annan betalat denne varit för låg. Sveriges Radio vill framhålla att en sådan ordning inte bara framstår som uppenbart olämplig utifrån

² Se prop. 2021/22:278 med förslag om genomförande av EU-direktivet om upphovsrätten på den digitala inre marknaden.

allmänna förmögenhetsrättsliga principer, utan även skulle riskera att få mycket långtgående negativa konsekvenser för såväl upphovspersoner, utövande konstnärer som för förvärvare samt för det svenska kulturutbudet i stort.

Osäkerheten om en skyldighet att i ett senare skede få betala ytterligare ersättning – trots att skälig ersättning erlagts – riskerar att skapa en situation där förvärvare saknar andra möjligheter än att betala (avsevärt) mindre för det initiala förvärvet av rättigheten eller helt avstå från förvärvet. Det skulle på så vis få en klart negativ påverkan på branschen och hela kedjan av rättighetshavare, förvärvare av rättigheter, producenter osv. Investeringar i den svenska upphovsrättsliga marknaden skulle riskera att minska med direkta följder för det svenska kulturutbudet. Även de personer vars position den oavvisliga ersättningsrätten är tänkt att stärka skulle riskera att påverkas negativt, med generellt sett lägre ersättningar och färre möjligheter att få ersättning för sina prestationer.

Sammanfattningsvis är det Sveriges Radios uppfattning att en oavvislig ersättningsrätt dels skulle leda till principiellt orimliga resultat, dels inte skulle uppnå det uttalade syftet att stärka upphovspersoner och utövande konstnärer, utan snarare medföra negativa konsekvenser även för dessa. Sveriges Radio tillstyrker därför utredningens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att införa en oavvislig ersättningsrätt.

Andra åtgärder

Frågor med koppling till DSM-direktivet

Sveriges Radio tillstyrker utredningens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att komplettera den föreslagna rätten till ytterligare ersättning, så att rättighetshavare kan kräva den ytterligare ersättningen av någon annan än sin avtalspart. Som konstateras i utredningen har en rätt av ett sådant slag påtagliga likheter med en oavvislig ersättningsrätt. Sveriges Radio anser således att även en sådan rätt skulle – på sätt som beskrivits ovan – leda till samma typ av principiellt orimliga resultat och leda till negativa konsekvenser för såväl upphovspersoner och utövande konstnärer som förvärvare.

Överlåtelsens längd och förvärvarens ensamrätt

Sveriges Radio har inga invändningar mot utredningens förslag i denna del.

Som konstateras i utredningen kan bestämmelsen innebära att en utövande konstnär får en märkbart stark ställning i förhållande till en förvärvare i en situation där konstnärens medgivande krävs för att möjliggöra fortsatt användning av visst material, oavsett hur övriga medverkanden ser på saken. Detta är, som också konstateras i utredningen, anledningen till att regleringen inte gäller filmverk. Sveriges Radio får dock framhålla att även andra typer av verk, t.ex. vissa radioproduktioner, ofta innehåller bidrag från flera medverkande. Regleringen kan alltså leda till motsvarande problematik som för filmverk även gällande andra typer av verk. Sveriges Radio vill därför framhålla vikten av att bestämmelsen endast ska gälla i den utsträckning något annat inte har avtalats.
